

UTVECKLANDET AV LANTBRUKETS STRUKTUR

Vid revisionen granskades effekterna av stöd till på lantbrukets struktur inverkan av åtgärder, förvärv av tilläggsareal, ladugårdsinvesteringar samt mjölkkvotssystemet, samt hur stödet har inriktats.

För stöd till förvärv av tilläggsareal har under åren 1996-99 använts ca 170 miljoner mark och för stöd till ladugårdsinvesteringar ca 670 miljoner mark. Av allt stöd till lantbrukets struktur inverkan av åtgärder under nämnda period utgör dessa ca en fjärdedel. Med det mjölkkvotssystem som införts år 1985 regleras mjölkproduktionens volym. I det första skedet överfördes på administrativ väg kvoter från avträdelsegårdar till sådana som fortsatte verksamheten. Från år 1992 tilläts producenterna att bedriva handel med kvoterna, och för närvarande är i bruk en hybridmodell, där ca hälften av de överförda kvoterna säljs på administrativ väg till fast pris och hälften genom fria köp mellan producenterna.

Vid revisionen konstaterades att stödet för förvärv av tilläggsareal höjer priset på åkermark. På grund av det höjda priset går en del av stödet till gårdar vilka säljer sina åkrar och avstår från jordbruk. Detta strider mot de lantbrukspolitiska målsättningar, enligt vilka endast aktiva gårdar skall ges stöd. Vid revisionen konstaterades också att stödet för förvärv av tilläggsareal inte har påverkat att gårdarnas storlek har vuxit. Inte heller till denna del har stödet fungerat så som avsett.

Revisionen visar att ändamålsenligheten för stöd för förvärv av tilläggsareal borde omprövas. Ifall stödet fortsättes, borde dess tillgänglighet också vid avträdelse omnämnas i statens budgetförslag.

I fråga om stödet för ladugårdsinvesteringar kunde vid revisionen inte fås statistisk verifikation av att stödet leder till högre pris på mjölkkvoter vid avträdelsegårdar. Det är emellertid mycket sannolikt, att stödet höjer kvoternas pris. Ett villkor för erhållande av stöd är förvärv av tillräckliga

mjölkkvoter, och i likhet med åkerarealerna är mjölkkvoternas volym konstant.

Systemet med mjölkkvoter leder även utan stöd för h-dugårdsinvesteringar till en betydande inkomstöverföring från de fortsättande gårdarna till de gårdar vilka avstår från mjölkproduktion. Det kapital som bundits vid kvoternas pris försvagar dessutom mjölgårdarnas lönsamhet och försvårar generationsväxling. Vid revisionen konstaterades emellertid inte att systemet med mjölkkvoter hade åstadkommit det målsatta resultatet, att avträdelser från mjölkproduktion hade försnabbats. Avträdelsetakten har inte förändrats på 30 år. Av denna anledning har revisionsverket ansett att man vid överföringen av mjölkkvoter mellan producenterna borde överväga att avstå från handel, och ändra systemet så att det baserar sig på administrativa överföringar.

Under de närmaste åren skall inom mjölkproduktionen stöd börja betalas också för mjölkkvoter. Enligt revisionsverkets åsikt kommer ett sådant stöd för produktionsrätt under rådande system närmast att kapitaliseras i mjölkkvoternas pris, och inte så mycket lända till nytta för den producent som fortsätter verksamheten.